

frančiškani.*) Po njegovi smrti so zahtevali oo. frančiškani od njegovega naslednika Podlipnika, da mora poučevati v prvem razredu. Po prizadevanji kamniškega dekana Gašperja pl. Brauneja je pa deželno oblastvo odločilo, da morajo oo. frančiškani sami poučevati. L. 1799. so se ločili vsled prošnje direktorja o. Abunda Pilbacha učenci in učenke. Deška šola je bila od tega časa vedno ločena od dekliške šole. Leta 1797. so pripeljali v Kamnik francoske ujetnike ter jih zaprli v mestno vojašnico v štiri sobe. Šola se je morala umakniti. Deška šola je bila nekaj časa v samostanu. L. 1800 je poslalo deželno oblastvo oo. Kolumbio in Jovio v vojaško bolnišnico v Mekine. Mestno starešinstvo kamniško pa je prosilo, naj omenjena odpokliče; saj službo tolažnika in spovednika lahko opravlja tamošnji loka-

*) G. pisatelj bi nam jako ustregel, ko bi nam iz ondotnega mestnega arhiva pozvedel leto in dan smrti Zupanove in ko bi sploh o tem zanimivem moži nabral kaj črtic. *Ured.*

list Andrej Kratner. V tej prošnji je tudi omenjeno, da so bili ostali štirje frančiškani že stari, bolehní, torej za učiteljsko službo nezmožni. V groznem požaru l. 1804. pogorelo je tudi šolsko poslopje. Pouk vender po požaru ni prenehal. Pač pa je moral deželni glavar Kamničane priganjati k zidanju novega šolskega poslopja. Ker v vsem mestu ni bilo pripravnega prostora, prosilo je mestno starešinstvo; naj se porabi za šolo samostanska sukarna, v kateri se je izdelovalo sukno za 14 frančiškanskih samostanov. Frančiškanski provincijal Jevnikar se je sicer temu protivil, toda deželno oblastvo je prošnji mestnega starešinstva ustreglo in frančiškanska sukarna se je pretvorila v šolsko poslopje.

V deški šoli so od leta 1801. do meseca listopada 1882. leta poučevali jedino oo. frančiškani. Leta 1882. pa se je pouk na deški ljudski šoli izročil posvetnim učiteljem. *Ljudevit Stiasný — Kamnik.*

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

Slovénsko slovstvo je popisal M. Majar l. 1846, a priobčile so Drobtince l. 1849 str. 204—216 (cf. Slovenija in Novice); l. 1856: Rajska ptičica (Iz ruskega str. 212). — Slovenski Prijatelj l. 1856: Učiteljski shod v št. Mihoru (str. 129—132). — V Janežičevi Slovenski Koledi l. 1859: Jagodice. Igra v enem djanju po Kr. Šmidu svobodno poslovenil M. Majar (cf. Rožice 1859 str. 49—78). — Vodnikov Spomenik l. 1859: Vodniku veselomu slovenskomu pesniku i učenu novinarju v blag spomen. Nesrečna. Narodna pesma iz Ziljske doline v Koruškoj, tiskana gradjansko-cirilskimi pismeni (str. 179. 180). — Sodeloval je nekoliko v Deutch-Slow. Wörtl. 1860 (vid. Vorr. VIII). — Slovenski Glasnik na pr. l. 1863: Sv. Ciril pripročnik, pesem v cirilici, česk. Fr.

Sušil, svobodno poslovenil M. Majar (str. 61). — V Novice je dopisoval na pr. l. 1852: Ne mešaj navlaš ptujih besed med lepo slovensčino (Radislav str. 207). L. 1856: Učiteljska skupščina v Žabnicah na Koroškem (str. 7). Kristijani v Turčii (264—285). Popis nazočnosti cesarja in cesarice med zilskimi Slovenci itd. — L. 1857: Naše slovstvo (171—184). Cirilica: Mi bi radi kdaj brali v Novicah nekatere redke s cirilskimi pismeni tiskane (str. 270), kar mu je vredništvo dovolilo, in vsled tega so v nekterih listih (cf. Glasnik) s cirilico tiskane kratkočasnice za poskušnjo itd. — L. 1858: Ali labodska, lavantska ali lavantinska? Prošnja: Blagородni gospodi naši, kterih beseda pri duhovnoj in svetovnoj oblasti velja: pripomagajte nam, da se nam, posebno nam slovenskim duhov-

nikom v slovenskih deželah od višje oblasti tak le ukaz dá: „Slovenska vlastna imena oseb in imena domača v slovenskih farah se imajo vsigdar pisati v sadaj navadnom organičkom pravopisu, in da se ne naključí kaka pomota, se ina pristaviti v kerstnu, smertnu in svatbenu knjigu v oklepu tudi vsikdar ime po starom pravopisu pisano, ako se potreba kaže (str. 86)“⁴. Ozir po svetu: Bosna in Hercegovina (str. 98—117). Slovenska gospóda: da Slovenci slovenske gospóde skoro nič nimamo, i kako bi se moglo odvernuti škodljivo ptujčevanje naših ljudi (str. 194—197). Imena novih denarjev (204). Za spomenik Vodnikov naj se razpišejo darila za tiste dijake na naših gimnazijah, kteri se slavenskih narečij najmarljivejše učé (317). Radost o prvem slovenskem pastirskem listu knezoškofa Valentina (407 cf. Slov. Prij. Einšpieler). — L. 1859: Glasi o cesarskem ukazu, ki določuje učbeni jezik v različnih deželah našega cesarstva, kjer govori o početnih, srednjih in bogoslovnih šolah (IX X). V stavku: Sloveščina na Slovenskem — kaže, čto nam je storiti, da povzdignemo sloveščinu na čast družbenoga jezika (403). — L. 1860: Slava spevana svetima apostoloma slavenskima Cirilu i Metodu l. 1860 v veseli spomen nju apostolovanja l. 1860 (Dve svetli zvezdi bliščete — na nebu nam Slavenom itd.), pesem tiskana v cirilici in latinici (str. 1). — L. 1861: Stanje Slovencev z ozirrom na ustavno listino. Naše potrebe so tri: 1. Naša narodnost ima javno v deržavi obveljati. 2. Slovenske pokrajine bi se imele sjediniti v jednu deželu i se dovoljiti vsem Slovencom samo jedini sbor. 3. Bratska sloga s Horvati i uzajemnost s Slovani, osobito z avstrijskimi (str. 88—95).

6. Sveta brata Ciril i Method slavjanska apostola i osnovatelja slovstva slavjanskoga. Tisučletni spomén na léto 863. Spisal Matija Majar Ziljski. V Pragu 1864. 8. XI. 176 str. Knjiga je tiskana na jednoj stranč latiniskimi, na drugoj cirilskimi pismeni. Življenjepis, v kterom se razlaga, kako je slavjansko slovstvo cirilskimi i glagolitičkimi pismeni pro-

cvétalo i kako se je slavjanska božja služba po obredu zapadne i po obredu izhodne cerkve ali širila ali propadala v različnih slavjanskih plemenih i v različnih pokrajinah slavjanskih. Pripovéda se, koliko su se trudili ti sveti muži sv. Ciril i sv. Metod, njuni pomagavci i naslédnici za slovstvo i za službu božju v slavjanskom jeziku (cf. Novic. 1864 str. 416).

7. Uzajemni Pravopis slavjanski, to je: Uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska. Spisal i na svétlo izdal Matija Majar Ziljski. V zlatnom Pragu 1865. 8. XIV. str. 237. — Svezek I. 1863. II. 1864. III. 1865. „Ta slovnica ali mluvnica obseže v sebé zajedno šest slovníc scéla jednako uredjenih, to je, slovníc cerkveno-slavjansku, rusku, horvatskoserbsku, česku, poljsku, i uzajemno-slavjansku, piše v predgovoru; dalje se ozira po priloznosti i na ostala književna narečja slavjanska, namreč na gorotanskoslovensko i bolgarsko, na ugerskoslovensko i lužičkoserbsko, osobito onda, kada se v jednom ali drugom od njih najde nešto presno slavjanskoga, čto se je zgubilo v ostalih naših književnih jezicích. To je perva uzajemna slavjanska slovnica . . . Imel sem tu knjigu uže čelu spisanu cirilskimi pismeni, pa uvaživši vsestrano sadajne slovstvene okolnosti Slavjanov v obče i naj bližje potrebe Slovencev, Horvatov, Čehov, Moravanov, Slovakov, Lužičkih Serbov i Poljakov, večji del latinoj se služečích, sem ju dal natisniti za sada pismeni latiniskimi itd.“ Obseg: I. O slavjanskom jeziku v obče. II. O pismě slavjanskom. III. O pravopisě uzajemnom. IV. O tvaroslovji. V. O skladnji slov. VI. O besédnji. — Tisk c. kr. dvorne tiskarnice sinov Bogomila Haase.

8. Slovnica Ruska za Slovence. Spisal Matija Majar. Tisk. na Dunaju 1867. 8. 172. Založil G. Blaž, trgovec v Reki (Fiume). Beseda o knjigi. Pismo spisovatelju (str. 1—12). Razlaga nekoliko slovnícnih besed nahodečích se v ti slovnici. O pravopisí, sklanji, spregi in skladnji (11—49). Poslovice (50—53). Iz Nestorovega letopisa . . . Sveti Ciril in Metod . . . Čajni germ . . . Zima

zarajskega kmeta (54—161). Trgovska pisma. Prestava naj navadnejših besed, ki se rabijo v trgovini. Na Ruskem se rabijo sledeči denarji, mere in vage (162—172).

9. Slavjan. Časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i prosvetljene. Vreduje in na svetlo dava Matija Majar v Celovč. God. I. 1873. 8. 160 str. II. 1874. III. 1875 str. 180.

V Novicah l. 1864 že kaže se v dopisu iz Koruške o čitavnici in novi tiskarnici neko nasprotje mej stranko v Gorjah in mej domorodci v Celovcu (str. 163—171 cf. 203) itd. L. 1865 imajo Novice njegov govor, namenjen čitavnici v Celovcu, a zabranjen in le tiskan po želji pisateljevi v vzajemno-slovanskem jeziku (str. 135—6) z naslovom: „Visoki raji“ t. j. najstarejši napevi slavjanski. Narodnih pesmi Ziljskih, ki so čista pšenica, zlato blago, pravi, imam še sto. — Neki rokopis: „Narodne pjesme“ iz različnih krajev, 23 listov, nabrala Drobnič-Majar, brani Slov. Matica (Letopis 1887 str. 346). — Radosten pozdravlja M. Majar Ziljski v Slovencu l. 1879 „Južno-slovjenske narodne popievke“, sakupio Fr. Kuhač, v Zagrebu, češ — „ta knjiga predstavlja nam dejansko toliko zaželjeno uzajemnost in slovo slavjansko: v tej knjigi se najdejo sbrane narodne pesme horvatske, srbske, slovenske in bolgarske itd. (VII, 138)“. Enako iskren sostavek njegov ima Slov. Narod: O cerkvenom jeziku slavjanskem (1879. 263).

Izdavši vzajemno-slovanske knjige „o Cirilu i Metodu, uzajemno mluvnico slavjansko, slovnicu rusko“ poskusil je slednjič še po slovstvenem časniku „Slavjanu“ pridobiti si sotrudnikov, a — zastonj! Čim bolj se je trudil, tem manj bilo mu je naslednikov v pisavi. — „Čto ću kazati o ovom mužu? Da je vlastenec? Da ljubi rod svoj iskreno? Da je pripraven vse žrtvovati za blagor domovine, vse, sreću i blago? Da je bistri pisatelj slovenski, jugoslavenski? — Vse ovo preslabo izrazuje značaj M. Majara. Znam ja jedno samo slovo, po kojem češ njegovu

sliku brzo i podobro spoznati, i to slovo je — uzajemnost. Baš ovo slovo čini, da se šire, da uzdrhéu prsa slavjanska, sveto ovo slovo postadoše u sadašnje doba geslom našim, uzorom bolje budućnosti, sreće i slave slavjanskoga naroda“ itd. Tako je pisal o njem R. Razlag l. 1852 v Zori jugosl. I. str. 137, a izvršila se je o tem le prva polovica t. j. da je za „uzajemnost slavjansku“ žrtvoval Majar vse svoje blago, in — „žal, da pri svojem plemenitem, nesebičnem delovanju ni mislil na se in na svoje stare dni. Starcu so jele oči temneti. Brez (dostojne) podpore domá (cf. Danic. 1883 str. 117) odšel je v slovansko Prago, kjer so ga bratje Čehi gostoljubno sprejeli in ga preskrbeli za bodočnost“ (cf. Spomenik slov. uzajemnosti str. 99). — Iz tega vzroka menda je sprejela družba sv. Mohora njegov rokopis, v katerem razodeva svoje že prej tu in tam priobčeno mnenje, namreč:

10. Sveta brata Ciril in Metod slovanska apostola. Spisal Matija Majar Ziljski, duhoven Krške škofije. V tisućletni spomin smrti sv. Metoda izdala in založila Družba sv. Mohora v Celovci. 1885. 8. 79 str. s 26 podobami. Doklada A. Pastirski list Ljubljanskega knezoškofa Jakoba. B. Krščanska beseda za bratovščino sv. Cirila in Metoda (Iz Drobtinice l. 1867). Začetek in namen, napredek in sad družbe.

Kar živi v pokoju, bil je v Zagrebu, Ljubljani, l. 1882 s Slovani v Rimu. O političnem njegovem delovanju glej: Slovenci in 1848. leto. Sicer pa: „Slovénski Narod“ l. 1874. 48—52. — Spomenik slovanske uzajemnosti l. 1886 str. 205—6. Celo življenje svoje sem se trudil, v vseh svojih spisih in knjigah, katere sem na svetlo dal, da bi se slovanski jeziki približevali in da bi se slovanska plemena bližje spoznala. To se zdaj godí in me neizrečeno veselí, pravi sam v pismu do slavnostnega odbora (str. 103); zato kliče kakor l. 1848:

Slava Bogu na nebu in mir ljudem na zemlji
kateri so dobrega srca!